

norska kyrkan, därtill påverkad av vad han iakttagit i Sverige. Genom hans initiativ har man också kommit på god väg mot detta mål. Förutom Oslo och Bergens stiftsförbund hade han kort före sin död med framgång verkat för bildande av kyrkosångsförbund i Hamars och Trondheims stift. Fasmer Dahl ägde även en rik skaldegåva, ett arv från hans far, diktarprästen Jonas Dahl. Till dennes texter har han ock satt en hel rad vackra melodier. Han har också lett uppförandet av större verk, däribland tvenne oratorier.

En stor förlust har den norska kyrkosångsrörelsen gjort genom hans bortgång, och vi önska uppriktigt, att hans brinnande nitälskan för den norska kyrkans sång måtte fortleva bland det norska kyrkosångsfolket och där uppväcka nya krafter till framgångsrik fortsättning av hans påbegynta gärning. Hans minne är oförgätligt bland de till ett och ett halvt hundratal uppgående svenskar, som bevistade kyrkosångshögtiden i Oslo.

F. M. Allard.

Johan Ludwig Krebs.

Såsom den förnämste läraren av de organistiska bachtraditionerna under trenne årtionden efter 1750 står utan gensägelse Bachlärjungen *Johan Ludwig Krebs*. Bach själv satte honom jämte sina egna söner högst av alla sina elever och icke utan skäl gjordes om honom ordleken: »Der beste Krebs im Bache». En redogörelse för hans levnadsöden torde därför ha sitt intresse.

Krebs' fader var organist i Buttelstedt. Vid tiden för sonens födelse — oktober 1713 — tog han undervisning av de båda främsta organisterna i det närbelägna Weimar: först för stadsorganisten, den bekante Joh. Gottfr. Walther, senare för hovorganisten, som då var ingen mindre än J. S. Bach. Redan i tidigaste år fick således Johan Ludwig mottaga intryck av dessa bådars musik. Tolv år gammal fick han börja lära sig orgelspel för fadern, som var en sträng men duglig lärare och som lade sig vinn om att på den mottagligare lärjungen överföra den bachska gedigenheten i konstuppfattning och konstutövning.

Lätt nog uppstod hos fader Krebs tanken att skicka Johan Ludwig till sin avhållne mästare — Bach — som nu blivit thomaskantor i Leipzig. 1726 fick den unge Krebs börja vid Thomasskolan och blev även privatelev hos Bach. Leipzigertiden blev upplevelserik. Just då hade Bach den största lärjungeskaran, däribland även sina egna söner, kring sig. Vid de båda uppförandena av Matteuspassionen åren 1729 och 1731 var Krebs med och i den akademiska musikföreningen Collegium musicum, vilken Bach vid den tiden ledde, fick han snart nog hjälpa till med än klavér-, än violin- och än lutspel. Åren 1730—34 voro Thomasskolans blomstringsår och under samma tid stod den bachska »hemmusiken» i sitt högsta flor. — Sedan Krebs fullbordat sin skolgång och förgäves sökt tvänne olika organistbefattningar, skrev han in sig vid universitetet

i Leipzig (1735) och studerade där under två år filosofi. Han glömde fördens skull inte musiken utan deltog flitigt i olika musikuppföranden. Bach använde honom fortfarande på många sätt både i Collegium musicum (där han blev ordinarie cembalist) och i kyrkorna, där han t. o. m. någon gång fick leda musiken. På Bachs rekommendation blev Krebs lärare i klavérspelet under ett års tid åt den kände filosofen Gottscheds maka.

1737 antogs han till organist vid Marienkirche i Zwickau (Sachsen). Orgeln, av Bl. Lehmann, var gammal (byggd 1543) och i mycket bristfälligt skick. Krebs' ansträngningar att få en ny misslyckades såväl då som när han 1742 gjorde ett nytt försök. Detta blev en svår besvikelse för honom, ty han hade redan ett gott musikaliskt anseende och tyckte sig ha rätt att vänta, att hans önskingar skulle respekteras. — Här i Zwickau ingick han 1740 äktenskap med en dotter till en borgare i staden.

Efter nära sju år utbytte Krebs Zwickaubefattningen mot slottsorganisttjänsten i Zeitz. Även här fick han anledning klaga över den skrala orgel han hade till sitt förfogande, utan annat resultat än en mycket nödtorftig reparation. En kännbar förlust blev för Krebs Bachs död 1750; en fuga över B-A-C-H skrevs måhända som en hyllning åt mästarens minne. Förhållandena i Zeitz voro ej särskilt behagliga och Krebs började snart ånyo tänka på ombyte av verksamhetsort. Han sökte Thomaskantoratet efter Bach och senare organistplatsen i Zittau, men intetdera lyckades han få. Ett hans uppträdande vid hovet i Dresden blev en stor framgång och en god uppmuntran för honom. Han var nu efter Bachs död utan tvekan den förnämste orgelspelaren och -komponisten i Tyskland och därför måste det kännas svårt för honom, att han icke tycktes kunna få en honom mera värdig ställning.

Dock, efter tolv år i Zeitz kom den hedersamma utnämningen till »hertiglig gothaisk hovorganist» i Altenburg. Kapellmästaren hos hertigen (Fredrik III av Gotha-Altenburg), Georg Benda, som »examinerade» Krebs för att utröna, om denne var tillräckligt kvalificerad för befattningen, hade efter prövningen endast lovord. Han hade funnit Krebs »überraush geschickt und der Orgel vöellig mächtig» och ansåg, att han »unter gar vielen einen mercklichen Vorzug verdiene». — Här fick nu Krebs en fullt tillfredsställande orgel, ett 35-stämmigt verk av G. H. Trost. Efter Krebs' tillträde fick den ständigt tillsyn och hölls i utmärkt stånd, vartill Krebs, som var mycket mån om sin orgel, i hög grad bidrog.

Krebs' tjänsteförpliktelser här voro dels att utföra den söndagliga orgelmusiken vid gudstjänsterna och dels att vid särskilda tillfällen, t. ex. då hertigen var i Altenburg, vid lantdagar etc., leda hov- och kyrkomusiken. Vidare brukade hovorganisten växelvis med stadsorganisten förätta examen av landsortsorganister och vid orgelbyggen inom det område, som konsistoriet hade överinseende över, togs hovorganisten ofta i anspråk som sakkunnig. I egenskap av sådan var Krebs redan 1756 — samma år han kom till Altenburg — i en närbelägen ort, Postenstein. Krebs utlåtande om orgeln därstädes finnes ännu bevarat. Med tiden blev Krebs även anlitad som lärare, liksom förut i Zeitz, och man

känner ett 10-tal musici, bland dem fyra av Krebs' egna söner, som finga sin musikaliska utbildning hos honom.

Förhållandena i pekuniärt hänseende voro till att börja med ganska dåliga, men efter 1763 blev genom hertigens beaktande av Krebs' skriftliga klagomål hans ekonomiska ställning förbättrad. Hans konst fick alltmera erkännande i allt vidare kretsar och 1768 blev han erbjuden en förmånlig anställning i Livland. Han avböjde dock; till stor del var väl orsaken därtill att han kände sig för gammal att byta vistelseort. Hans hälsa blev efter hand mindre god — synen började avtaga — och från 1776 uppehölls hans tjänst av en son, E. Chr. Traugott Krebs, som sedan även blev hans efterträdare. Fyra år senare, nyårsdagen 1780, »i sin ålders sextiosjunde år», slutade han sina dagar, aktad av sin samtid som »den störste organisten i Tyskland» (Burney), »vars kompositioner alla bära det stora geniets prägel och äro bundna vid konstens strängaste regler» (Meyner).

Om Krebs' kompositoriska livsverk ha ännu icke varken fullständiga eller fullt tillförlitliga forskningsresultat kunnat framläggas. Till synes har han företrädesvis ägnat sig åt orgel-(och klavér-)musiken, däremot mindre åt de vokala formerna och de verk av sådan art, som han skrev, äro också mindre betydande. Sonen Joh. Gottfried uttalar i ett brev, att fadern gjort endast få »Kirchenstücke» (d. v. s. kantater o. d.). En hel del saker, som förut trots vara av J. Ludw. Krebs, ha numera visat sig med största sannolikhet — i vissa fall alldeles säkert — vara av Krebs' söners alstring (främst ovannämnde Joh. Gottfried). Med säkerhet äkta anses bl. a. följande vokala kompositioner vara: en Mässa i F, ett Magnificat samt ett »Oratorium funebre», som Krebs skrev 1757 till drottning Maria Josephas av Polen död. — Av orgelkompositioner finnas i tryck: en ofullbordad »Gesamtausgabe» (Heinrichshofen), som innehåller även oäkta såväl som ej med säkerhet äkta verk, fem separata koralförspel (Körner), Fantasi och fuga (bearb. av Gottschalg), en konsertfuga (!) i G-dur (Kistner), Preludium och fuga i C-dur (utgiven av Amft & Kahnts förlag) samt en del andra separata kompositioner i olika samlingar.

Carl E. Rosenquist.

Mässa och mässkrud.

Kyrkohandbokens 1 kap. och Kyrkolagens 11 kap. 10 §.

I den nyligen utkomna boken om Axel Lutteman¹ finnes en skildring från en predikoresa, som han företog i Småland under april månad 1918. Vi få i resedagbokens form hans egna intryck. Resans förnämsta upplevelse synes ha varit ett besök i Urshult, där Lutteman höll skriftetal och predikade i högmässan. Det är underbart att läsa om gripenheten hos predikanten — och hos den talrika församlingen — och det ligger nästan något symboliskt i att mötet mellan Per Nymans och C. W. Widerströms gam-

¹ Ester Lutteman: Axel Lutteman. Stockholm 1933. II: s. 189.